

گفتگویی با آیت الله

نشر دانش: حضرت آیت الله نجومی، نمایشگاه خطهای جالب شما را دیدیم. حال نزدتان آمده ایم تا با شما گفت و گو کنیم و در وهله اول از زبان خودتان کم و کیف و انگیزه برپایی این نمایشگاه را بپرسیم.

آیت الله نجومی: شورای محترم مجتمع دانشگاهی هنر به مناسبت سمینار فلسفه هنر اسلامی از بنده دعوت کردند که شنبه ششم شهریور کلامی با دانشجویان داشته باشم. مطالب خود را نوشتم و در آن سمینار به عرض رسید مثل اینکه مورد پسند استادان و هنرمندان محترم واقع شد. لذا تقاضا کردند مطالب آن سمینار مجدداً روز چهارشنبه دهم شهریور ماه در تالار سخنرانی موزه ایران باستان تجدید شود. انگیزه واقعی این بنده در برپایی این نمایشگاه این بود که استادان و هنرمندان محترم جمهوری اسلامی بدانند جمهوری اسلامی و اسلام و روحانیت همکاری و همبستگی با هنر اسلامی دارد و مردم روحانیت را هم در صحنه هنر اسلامی ببینند به همین مناسبت هم نمایشگاهی از خطوط مختلفه این بنده مانند: ثلث، نستعلیق، شکسته، دیوانی، کوفی و تذهیب و نقاشی آبرنگ برپا شد که از هفتم الی چهاردهم دایر بود تا مردم علاوه بر آنکه اسلام و

مدخل

به مناسبت سمینار فلسفه هنر اسلامی که از سوی مجتمع دانشگاهی هنر برگزار شد، اولین نمایشگاه خط و هنر خوشنویسی، از آثار آیت الله سید مرتضی نجومی از هفتم الی چهاردهم شهریور ماه گذشته در محل موزه ایران باستان تشکیل شد. روز شنبه ششم شهریور - قبل از گشایش نمایشگاه - آیت الله نجومی در سمینار فلسفه هنر اسلامی سخنرانی مبسوطی ایراد کرد و روز چهارشنبه دهم آن ماه نیز مطالب آن سخنرانی را به تقاضای استادان مجتمع دانشگاهی هنر در تالار سخنرانی موزه ایران باستان تشریح و بازگو کرد. در این نمایشگاه، ۶۲ قطعه خط و دو قطعه نقاشی آبرنگ عرضه شد که مورد استقبال بازدیدکنندگان قرار گرفت. به بهانه برپایی این نمایشگاه و آگاهی از کم و کیف و چند و چون آثار عرضه شده در آن، با آیت الله نجومی گفت و گوئی به عمل آورده ایم که در همین صفحات می خوانید.

ن. د

سید مرتضیٰ نجومی

هیچ زبانی به بلاغت زبان هنر نیست. هیچ سخنرانی پر شور و هیچ گفتار و کرداری در صورتی که خالی از هنر باشد نمی‌تواند آن تأثیری را در اعماق جان مستمع و مخاطب بگذارد که یک کار هنری می‌تواند بگذارد. ما هر چه بیشتر باید به این شیوه و وسیله الهی و مقدس که نامش هنر است بپردازیم و همه استعدادها و کوششها و خلاقیت‌هایی را که در این زمینه هست کشف کنیم و رشد دهیم

از سخنان حجت الاسلام آقای سید علی خامنه‌ای، رئیس جمهوری، در تاریخ ۶/۶/۱۵

کتاب و کتابخانه، علاقه زیادی به صنایع کتابخانه‌ای مانند خوشنویسی، تذهیب، کتاب سازی، صحافی، تجلید، کاغذسازی، رنگ زنی و ابری سازی پیدا کردم و در حال حاضر باز هم از قصور و کم مایگی خود خجل و شرمسارم.

س: در زمینه خوشنویسی پیش چه کسانی تلمذ کرده‌اید؟
ج: در حقیقت استاد حقیقی‌ام، مشق نظری‌ام نسبت به خطوط استادان متقدم بوده است مخصوصاً بسیار نظر به خط مرحوم پدرم و مشق کردن ایشان می‌کردم. در مدارس ابتدائی نزد جناب آقای محمدرضا اقبال تعلیم دیده و مجالسی هم نزد استاد هاشم محمد بغدادی تعلیم خط دیدم.
س: ممکن است از آثار و تألیفات خود نام ببرید؟

ج: تألیفات اینجانب بیشتر در زمینه تقریرات استادان خودم در فقه و اصول است. مجموعه‌های مختلفی هم در موضوعات مختلف تالیف کرده‌ام. اخیراً هم رساله‌ای مختصر به مناسبت سمینار فلسفه هنر اسلامی تالیف کرده‌ام که بنام بعد معنوی هنر خط است و در اختیار سمینار و شورای محترم مجتمع دانشگاهی هنر قرار داده‌ام و چاپ و نشر آن بسته به تصمیم شورای محترم مذکور است.
س: از هنر خودتان در چه مواردی استفاده می‌کنید؟
ج: از نظر اینکه اینجانب شخصی روحانی

شدم و در بعضی از کتب تراجم شرح حالی هم دارم. اما راجع به خوشنویسی: اینجانب در ضمن تحصیل علوم دینی گاهی که مجال پیدا می‌کردم، تمرینی در زمینه تحریر انواع خطوط به عمل می‌آوردم. در تمام این مدت از نظر آنکه خود را شخصی روحانی و متکفل امور تربیتی برادران دینی می‌دانستم در زمینه خوشنویسی عرض اندامی نداشتم، اکنون هم که به خواهر جمعی از عزیزان این خطوط را به نمایش گذارده‌ام قصدم این است تشویقی باشد که هنرمندان ما در اعتلاء و بزرگداشت فرهنگ اسلامی کوشا بوده و صمیمانه‌تر دین خود را نسبت به انقلاب و امام و امت و شهیدان ما اداء کنند.

خانواده اینجانب عموماً با ذوق و هنر بوده و بسیاری از آنان این ذوق و هنر را در نقاشی و سایر هنرها عرضه می‌داشتند. پدرم مرحوم آیت الله آقا سید محمد جواد نجومی، رحمه الله علیه، که عالمی متقی و بزرگوار بود از خوشنویسان عصر و بحق مانند میرزای نیریزی این زمان بودند. از آنجا که ایشان شخصی روحانی و عالمی متقی بودند آن ذوق خانوادگی را معطوف به عالم خط داشتند و این بنده هم از نظر علاقه به ایشان و مطالعه و

روحانیت و جمهوری اسلامی را پشتیبان هنر ببینند خود روحانیت را هم نیز عامل هنر متعالی دریافت کنند. در این نمایشگاه ۶۲ قطعه خط و دو قطعه نقاشی آبرنگ عرضه شد که اکثر خط‌ها در برگیرنده آیات و احادیث است. اکثر خطوط به خط ثلث تحریر شده است. یکی از قطعات نستعلیق که به طور «چلیبیا» نوشته شده است این دو بیت است:

هر لاله که سر زند ز طرف چمنی
باشد سندی ز خون گلگون کفنی
ثبت است در آن سند که ای «روح خدا»
تو روح منی، قلب منی، جان منی

س: درباره خودتان حرف بزنیم. کی و کجا متولد شده‌اید چگونه تحصیل کرده‌اید و هنر خوشنویسی را چگونه آموخته‌اید؟
ج: بهمن ماه سال ۱۳۰۷ در باختران به دنیا آمدم. سالهای ابتدائی تحصیل را در دبستانهای ابتدائی آن شهر به پایان رساندم و سپس وارد تحصیلات علوم دینی شدم؟ مدت پنج سال در آن شهر به تحصیلات ابتدائی علوم دینی اشتغال داشتم و سپس به نجف اشرف عزیمت و تحصیلات عالی و دروس خارج خود را در آن شهر به پایان بردم تا بحمدالله از استادان خود موفق به اجازات علمی مختلف

هستم و مجالی برای استفاده از خط ندارم لذا فقط نیازهای کتابخانه‌ای و مطالعات خود را توسط خط خودم برآورده‌ام و از نظر علاقه به مطالعه و کتاب، کتب متعددی به دست خود استنساخ کرده‌ام که یکی از آنها، کتاب ریاض العلماء میرزا عبدالله افندی است که کتابتش را در ۱۷۰۰ صفحه در مدت سه ماه و بیست روز به اتمام رساندم.

س: آیا کلام الله مجید را به خط خودتان نوشته‌اید؟

ج: متأسفانه تا کنون توفیقات الهی در این زمینه شامل حال من نبوده است. ولی از نظر علاقه به خط و هنر آیات زیادی را به خط خود به عنوان قطعه نوشته‌ام که بعضی از آنها را هم به دست خودم تذهیب کرده‌ام. قطعات خطی ام با قلم نوشته شده و تعداد نادری از آنها بطور پیر کردنی یا خط نقاشی تحریر شده است؛ چون بعضی از این قطعات با قلم درشت نوشته شده و غالباً انسان نمی‌تواند آنها را از دست راست بنویسد اینجانب کلمات را از آخر قطعه شروع کرده و با کمال دقت که موزونی حرکات و کرسی حروف از بین نرود قطعه را روبه دست راست تمام کرده‌ام. از نظر علاقه به مطالعه و کتاب و هنر، کتب زیادی در کتابخانه‌ام جمع و قطعات زیادی به خطوط استادان دورانهای گذشته را فراهم آورده‌ام. شمار کتابهای کتابخانه‌ام اعم از خطی و چاپی قریب ۶۰۰۰ مجلد کتب نفیس و کمیاب است که حتی کتب چاپی کمیاب هم در میان آنها یافت می‌شود. فهرست کتابهای خطی ام را فاضل محترم معظم جناب آقای حاج سیداحمد اشکوری تنظیم و در کتاب دلیل المخطوطات خود به چاپ رسانیده‌اند.

س: تعلیم خط هم می‌دهید؟

ج: اینجانب از آن رو که شخصی روحانی و محل توجه اهالی باختران هستم در منزل به روی همگان باز است و غالباً جوانان علاقه‌مند به هنرهای اسلامی در خانه‌ام رفت و آمد دارند و بحمدالله به گرمی و محبت برادر وار آنجا به ابراز و اظهار هنر خود مشغول‌اند. گاهی

اطلبوا الحسنة
عندكم انتم
الاولون
۱۴۰۲

می شود که خود بنده در منزل نبوده و آنان به تحقیق و تفحص در کتب یا نظر به آثار استادان گذشته مشغول اند و من خداوند متعال را از این جهت شاکر و سپاسگزارم. اگر تعلیم خطی هم باشد ضمن همین حشر و نشرها انجام می گیرد. س: در حال حاضر چه می کنید؟ آیا تدریس هم می کنید؟

ج: اشتغالات اینجانب، اشتغالات يك نفر روحانی مورد حاجت مردم است به تدریس بعضی از جوانان عزیز هم مشغول ام. س: برای حفظ و اشاعه هنرهای اسلامی، بویژه خوشنویسی چه تدابیری باید اندیشید؟

ج: بطوری که در سخنرانی مفصل خود در تالار سخنرانی موزه ایران باستان عرض کردم، دین اسلام بزرگترین مشوق و معلم و مربی علم و هنر است. اسلام جز مقدار کمی از هنر را که منع کرده، باقی هنرها را جایز و به مقتضای اصل زیبایی و جمال در شئون خلقت و مشاهد وجود ترویج و زیبا دانسته است بخصوص هنر خط را گذشته از آنکه جایز دانسته آنرا عبادتی بزرگ شمرده است. خط حافظ تمام تمدنها، احکام و شرایع، فلسفه، علوم، ادبیات و شعر، هنر و فن، عرفان

و اخلاق و ادیان و عقاید است. از این سبب دین مبین اسلام خط را موهبتی الهی و آسمانی دانسته و بطور مکرر در احادیث بر خونهای شهداء ترجیح داده شده است و حدیث مشهور «مدادالعلماء افضل من دماء الشهداء» گواهی صادق بر این مدعی است. قلم علماء خونی است که بر پیکر اجتماع اسلامی می ریزد و ارزشش چون ارزش خونهای حقیقی شهداء است، بلکه قلم حافظ ارزش خون شهیدان است و این قلم است که شهیدان را می سازد و قلم است که شهیدپرور است. پس با این مسئولیت و تعهد سنگین و وظیفه بسیار مهم جهانی باید مواظب باشیم مبدا انحرافی در آن پدید آمده و با خطی یا نوشته ای ضربه ای، نکته ای، خلاف ادبی نسبت به این رژیم جمهوری اسلامی که آرمان مسلمانان و همه مستضعفین جهان است وارد آوریم. نه تنها با خط بلکه با همه وسایل هنری در پیشبرد، رشد، تکامل، و تعالی میراث و فرهنگ اسلام و انقلاب بکوشیم. با کمال قدرت و توان تا آنجا که ممکن است و خون شهیدان ما، ما را می خواند، در راه اعتلای فرهنگ و هنری که درخور شأن و شایسته اصالت جمهوری اسلامی باشد با حرکتی پویا، تند و صادقانه با

انقلاب و در مسیر انقلاب پویا باشیم و از دادن طرحها، پیشنهادها، نمونه ها و الگوهای عالی خودداری نکنیم.

تعهد و مسئولیت ما نسبت به انقلاب مقتضی آن است که در برابر انقلاب فرهنگی هم متعهد و مسئول بوده و از حفظ و اشاعه هنرهای اسلامی و نوآوری طرحها و نمودهای اسلامی کوتاهی نکرده و از این راه کمک و یار انقلاب در مسیر سنگین آن باشیم.

س: برای آشنا کردن جوانان با هنرهای اسلامی و خوشنویسی چه باید کرد؟

ج: آنان را تشویق پدران کرده و از محبتهای برادرانه در حق آنها دریغ نوزیم و با استفاده از استادان متخصص و متعهد و مکتبی استفاده های شایسته از وجود آنها بکنیم بخصوص در هنر خط که صرفاً اسلامی و از مختصات ما ملت مسلمان است. با این عمل هم استادان بزرگ خود را به دنیا نشان داده ایم و هم ان شاء الله استادانی عزیز، متقی و متدین برای نسلهای آینده تربیت کرده ایم.

مطالب خود را عرض کردم. از مرکز نشر دانشگاهی برای این مصاحبه کمال تشکر را دارم. این سفر به توفیق خداوند و دعوت برادران ارجمندی بود که حقیقتاً از هر گونه محبت و لطفی کوتاهی نکردند. مخصوصاً جناب برادر ارجمند هنرمند فاضل بزرگوارم حجت الاسلام والمسلمین آقای حجت کشفی نماینده محترم اصطهبانات در مجلس شورای اسلامی و برادر محترم استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمود زرین قلم ریاست محترم مجتمع دانشگاهی هنر که حقیقتاً شرمسار محبتهای ایشان هستم. شور و شوق و صدق و تعهد و مسئولیت ایشان مایه حسرت بنده است. خداوند ایشان را در خدمت به اسلام و انقلاب بیش از پیش توفیق دهد و همین طور تشکرات قلبی خودم را از جناب آقای مهندس ابوذری سرپرست موزه ایران باستان که با برگزاری مجلس سخنرانی در تالار این موزه نسبت به اینجانب کمال محبت و لطف را کردند، ابراز می دارم.

مرحوم حاجی میرزا احمد نجفی زنجانی (معصومی) استاد یگانه و بلند آوازه خط نسخ و ثلث در ایران ۷۸ سال قبل در زنجان به دنیا آمد و در سن سیزده سالگی به هنر خط و خوشنویسی روی آورد. پس از دوران طفولیت، در مدرسه مرتضویه نجف به تحصیل پرداخت و وارد حوزه علمیه نجف اشرف شد و همزمان با تحصیل علوم دینی هنر خطاطی و خوشنویسی را نیز دنبال کرد.

اولین کتابی که با خط استاد در چاپخانه سنگی به زیر چاپ رفت، کتاب خصائص زبیه بود که مرحوم زنجانی آن را در سن سیزده سالگی تحریر کرد و پس از آن پیوسته به تحریر کتابهای دینی به خط خود پرداخت. سی و پنج سال پیش به تهران بازگشت و فعالیت‌های خود را دنبال کرد. پشتکار و حمیت و پرکاری استاد اعجاب‌انگیز بود تا بدان حد که می‌توان گفت در قرن اخیر حاصل کار هیچ خطاطی به اندازه وی نبوده است.

استاد زنجانی حدود ۱۱۰ مجلد کتاب بزرگ و کوچک و پنج نسخه قرآن کامل به خط خود نوشت و حدود ۲۵۰ کتیبه برای مساجد و تکایا و آثار باستانی به خط وی به یادگار مانده است که اکثر آنها شاهکاری از هنر اصیل خط اسلامی به شمار می‌رود.

مرحوم زنجانی در زمینه هنر خط و خوشنویسی شاگردان بسیاری تربیت کرد و سالها استاد ممتاز انجمن خطاطان بود و با درگذشت او خلای چشمگیری در این انجمن به وجود آمد. وی خطاط بزرگی بود که آوازه هنرش از مرزها گذشت و در حال حاضر آثار زیادی از استاد در اکثر کشورهای اسلامی و موزه‌های اروپا و امریکا وجود دارد و بخشی از مرقعات او را به موزه استالینگراد برده‌اند. مرحوم زنجانی تحریر خط را نزد مرحومان: استاد میرزا عبدالعلی ثانی یزدی ملقب به «اشرف الکتاب» و استاد میرزا عبدالجواد محلاتی، که هر دو از خوشنویسان طراز اول قرن پیش بودند، آموخت و از دیگر استادان وی، باید از استاد حامد آمدی استانبولی در کشور ترکیه و استاد هاشم بغدادی در عراق یاد کرد. خط نستعلیق را هم زیر نظر استاد بزرگ این خط مرحوم میرزا حسن زرین خط فرا گرفت. از ویژگیهای بارز و استثنائی استاد زنجانی تحریر یازده نوع خط: نسخ، ثلث، نستعلیق، رقه، رقا، شکسته، ریحانی، دیوانی، دیوانی جلی، طغرا و کوفی بود که با مهارت کامل این خطوط را تحریر می‌کرد چرا که شصت و پنج سال از هفتاد و هشت سال عمر پربار خود را صرف تحریر خط و هنر خوشنویسی کرد و در واقع بهترین سالهای عمر وی در این راه سپری شد.

استاد در زمینه تعلیم و تعلم، مسافرتها متعددی به کشورهای اسلامی کرد و به طور کلی هر جا که خط بود مرحوم زنجانی هم در آنجا حضور داشت و هنر خط - به معنی واقعی کلمه - در پوست و گوشت و خون استاد جای گرفته بود و تمام زندگی وی در «خط» خلاصه می‌شد، تا بدان حد که تا آخرین لحظات زندگی قلم از دست خود فرو نگذاشت و

درگذشت استاد احمد نجفی زنجانی، پرکارترین خوشنویس معاصر

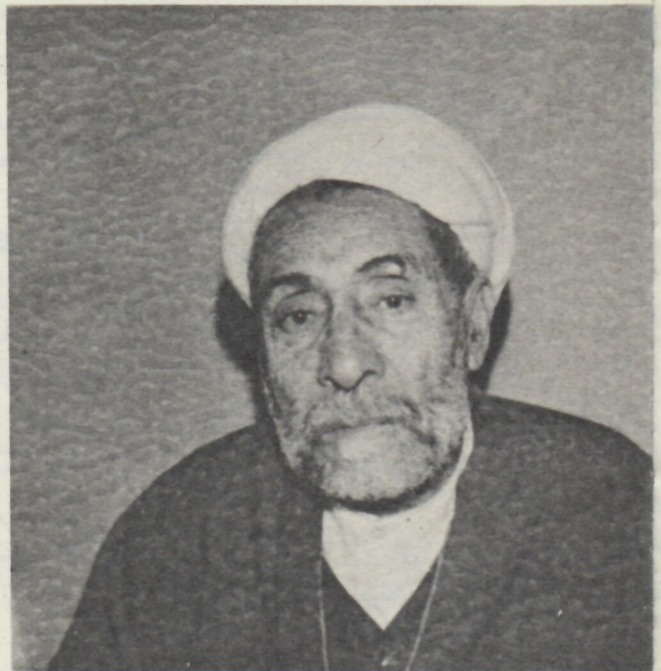

همچنان عاشقانه و مجذانه نوشت.

استاد در ماه رمضان گذشته برای زیارت عازم مشهد مقدس شد و روز پنجشنبه ۱۷ تیر ماه ۱۳۶۱ در بیمارستان شاهرزای مشهد بر اثر حمله قلبی درگذشت و همان گونه که در وصیت خود خواسته بود، در صحن مطهر نامن الاثمه به خاک سپرده شد و بدین ترتیب آخرین صفحه کتاب زندگی یکی از بزرگترین عاشقان هنر خط دیار ما ورق خورد. مرحوم زنجانی، مردی متواضع و فروتن بود و زندگی ساده‌ای داشت و تنها از طریق تحریر خط و خطاطی ارتزاق می‌کرد و تا پایان عمر فقط یک خطاط باقی ماند و سنگ قبر خویش را نیز به خط خود نوشت. او به همه می‌گفت: «از ما گذشت ولی در زمینه هنر خط به دیگران برسید و نگذارید این هنر از بین برود». او هر روز از نخستین ساعات بامداد مشق و تمرین می‌کرد و تا آخر عمر با سعه صدری خاص به شاگردان خود آموزش می‌داد.

تعدادی از مرقعات استاد زنجانی در کتاب آثار جاویدان خط به چاپ رسیده (تهران، ۱۳۵۶) و از دیگر تألیفات وی چند کتاب ادعیه و زیارات به یادگار مانده است. از مرحوم زنجانی شش فرزند به جای مانده و تنها نوه دختری وی که شاگردش نیز بوده است در حال حاضر

راه استاد را دنبال می‌کند. ذکر اسامی تمام آثار استاد در این مختصر نمی‌گنجد ولی در میان آثار معروف استاد زنجانی باید از کتیبه امام رضا (ع)، کتیبه دانشگاه تهران، کتیبه مسجد آئینه قم، کتیبه مسجد سید عزیزالله، و سه مجلد کتاب رجال ممقانی و قرآن چاپ امیر کبیر و چندین اثر دیگر نام برد. یکی از بهترین آثار استاد که به یادگار مانده و هنوز به چاپ نرسیده یک مجلد قرآن مجید در یکهزار صفحه است. یکی از شاگردان مرحوم زنجانی می‌گفت استاد همواره بر این نکته تأکید داشت که: «خط و خطاطی و هنر خوشنویسی را باید عاشقانه دوست داشت و فقط از طریق تمرین مداوم و پشتکار می‌توان خطاط شد نه با تبلیغ و حرف و جنجال و نباید به جنبه مادی این هنر نظر داشته باشید. آنچه در این هنر مطرح است معنویت است و بس». نحوه زندگی و معیشت استاد زنجانی خود مصداق این سخنان بود چرا که پس از عمری تلاش و کوشش از مال و منال دنیوی چیزی نداشت و تنها یک خانه قدیمی - که محل کار و زندگیش بود- از خود به جای گذاشت و در آخرین لحظه‌های عمر هم پیوسته تکرار می‌کرد: «تنها یک آرزو دارم و آن اینکه بتوانم حتی برای یکبار هم که شده قلم به دست گیرم و بنویسم». رواش شاد و تلاشهایش مأجور باد.

درگذشت دکتر حمید عنایت

- دکتر حمید عنایت نویسنده و مترجم توانا و استاد پیشین دانشکده حقوق دانشگاه تهران یکی از نویسندگان و مترجمان پر کار بود و در مدت عمر کوتاه خود کتابهای متعددی در زمینه فلسفه و اندیشه سیاسی تألیف و ترجمه کرد. وی پس از انقلاب برای تدریس در رشته علوم سیاسی به خصوص در زمینه نهضت‌های اسلامی به انگلستان رفت و در همانجا در سوم مرداد ماه سال جاری بر اثر سکته قلبی درگذشت. فوت نابهنگام این نویسنده و مترجم دانشور را به شاگردان و علاقه‌مندان آثار وی تسلیت می‌گوییم. از مهمترین آثار نشر یافته حمید عنایت می‌توان از کتابهای زیر نام برد:
- ۱- سیری در اندیشه سیاسی عرب
 - ۲- ترجمه عقل در تاریخ، اثر هگل
 - ۳- ترجمه خدایگان و بنده، اثر هگل
 - ۴- ترجمه سیاست، اثر ارسطو
 - ۵- بنیاد فلسفه سیاسی در غرب
 - ۶- ترجمه لوی استروس، اثر ادموند لیچ
 - ۷- ترجمه فلسفه هگل، اثر ستیس
 - ۸- ترجمه مارکوزه، اثر الکساندر مک اینتایر
 - ۹- دین و جامعه مجموعه مقاله
 - ۱۰- جهانی از خود بیگانه مجموعه مقاله
 - ۱۱- ترجمه قیصر و مسیح، از تاریخ تمدن ویل دورانت
 - ۱۲- اسلام و سوسیالیسم در مصر مجموعه مقاله
 - ۱۳- ترجمه تاریخ طبیعی دین، اثر دیوید هیوم

جهان معاصر، دیدگاههای جدید در باب مسأله فرهنگ، و رویت نسبت به آینده فرهنگ اختصاص یافته بود. موضوعاتی که در این کمیسیون مورد بحث قرار گرفت عبارت بود از:

- فرهنگ و جامعه (هویت فرهنگی در روابط فرهنگها)؛
- فرهنگ و توسعه؛
- فرهنگ و دموکراسی.
- کمیسیون دوم (کمیسیون شماره ۸) به بررسی سیاستها و فعالیتهای فرهنگی تخصیص داده شده بود. موضوعات مورد بحث در این کمیسیون عبارت بود از:
- حفاظت و نگهداری میراث فرهنگی؛
- انگیزش خلاقیت هنری و فکری و توسعه آموزش هنر؛
- روابط میان سیاستهای فرهنگی، سیاستهای مربوط به آموزش و پرورش، علوم و ارتباطات؛
- تولید و توزیع خدمات و کالاهای فرهنگی؛
- برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و تأمین بودجه برای فعالیتهای مربوط به توسعه فرهنگی.
- ب - سایر کمیسیونها: کمیسیون شماره ۹ به بررسی همکاریهای بین‌المللی فرهنگی اختصاص یافته و بحث درباره موضوعات ذیل را در دستور کار خود قرار داده بود:
- همکاریهای بین‌المللی فرهنگی عاملی برای قبول مفاهیم جهانی، پیشرفت مردم و صلح بین‌الملل؛
- ماهیت و ترکیب همکاریهای فرهنگی کنونی در سطوح زیرمنطقه‌ای، منطقه‌ای، بین منطقه‌ای، بین‌المللی و امکانات تقویت این

کنفرانس سیاستهای فرهنگی «مکزیکوسیتی» (UNESCO)

دومین گردهمائی بین‌المللی «سیاستهای فرهنگی» (cultural policies) با شرکت کلیه کشورهای عضو و سازمانهای وابسته به یونسکو (کمیسیون ملی تربیتی، علمی، و فرهنگی ملل متحد) از چهارم تا شانزدهم مرداد ماه در مکزیکوسیتی برگزار گردید. نخستین کنفرانس در همین زمینه ۱۲ سال قبل در شهر ونیز برگزار گردیده بود و ضمن آن جنبه‌های سازمانی، اداری و مالی «سیاستهای فرهنگی» مورد بحث قرار گرفته بود. گردهمائی کنونی به منظور بررسی نتایج فعالیت ۱۲ سال گذشته و نیز تعیین ضوابط تازه‌ای برای «سیاستهای فرهنگی» در چارچوب همکاریهای بین‌المللی، ترتیب یافته بود.

از سوی جمهوری اسلامی ایران هیئتی متشکل از نمایندگان وزارتخانه‌های علوم و آموزش عالی، امور خارجه، ارشاد اسلامی و آموزش و پرورش به‌مراه سرپرست کمیسیون ملی یونسکو در ایران در این گردهمائی شرکت جستند.

فعالیت کنفرانس در دو کمیسیون اصلی و چند کمیسیون فرعی به شرح ذیل متمرکز گردید:

الف - کمیسیونهای اصلی: اولین کمیسیون اصلی که اصطلاحاً کمیسیون شماره ۷ نام گرفته بود به بررسی مسائل اساسی فرهنگی در

همکاری.

سمینار بین‌المللی حج در لندن

به ابتکار المعهد الاسلامی (Muslim Institute) که یک مؤسسه فرهنگی مطبوعاتی فعال و خوشنام مستقر در لندن است و گروهی از مسلمانان تحصیلکرده و متعهد پاکستانی، هندی و آفریقائی آنرا اداره می‌کنند سمیناری جهت تبادل نظر پیرامون حج و مسائل مربوط به آن، با شرکت گروهی از متفکران مسلمان از کشورهای مختلف از ۱۴ تا ۱۷ شوال امسال در محل دانشکده تعلیم و تربیت دانشگاه لندن برگزار گردید.

وزارت ارشاد اسلامی در پاسخ به دعوت مؤسسه اسلامی، از تی چند از فضلا و اساتید حوزه و دانشگاه درخواست کرد تا با نگارش مقالاتی در باب یکی از موضوعات پیشنهادی، به این دعوت لیبک گویند. از میان مجموع مقالات و رساله‌های تهیه شده، تعدادی از جامعترین آنها انتخاب گردید تا پس از ترجمه به زبان عربی در اختیار برگزار کنندگان سمینار قرار داده شود. عناوین مقالات انتخابی بدین‌قرار

جلسات عمومی کنفرانس نیز به استماع گزارش رؤسای هیتهای شرکت‌کننده اختصاص یافته بود. هیئت ایرانی از همان بدو ورود طرف توجه وسایل ارتباط جمعی مکزیك قرار گرفت. این امر علاوه بر جاذبه انقلابی بودن هیئت به جهت حضور یک روحانی در جمع، تشدید می‌شد. از سوی اسکو - کشورهای عرب عضو یونسکو - در همان روز اول شروع کار کنفرانس از هیئت ایرانی درخواست شد که به جهت فرهنگی بودن فضای سمینار از دست زدن به اقدامات و اتخاذ مواضع سیاسی اجتناب ورزد و بر این نکته تأکید شد که هیئت عراقی نیز متعهد به انجام این تقاضاست. لکن هیئت عراقی آنچنان که در سایر مجامع بین‌المللی عمل کرده، در این مجمع نیز به تعهد خود وفادار نماند و طی نطقی بجای مطرح ساختن نظرگاههای دولت متبوع خویش در خصوص سیاستهای فرهنگی، جمهوری اسلامی ایران را مورد حمله قرار داد. هیئت ایرانی موفق شد در طی یک نطق طولانی به مدت ۴۵ دقیقه، اولاً مواضع فرهنگی خود را که برای شرکت‌کنندگان در سمینار بسیار جالب و شنیدنی و نو بود به اطلاع آنان برساند و ثانیاً پاسخی دندان‌شکن به لاطائلات رئیس هیئت نمایندگی عراق بدهد.

نکته جالب توجه اینکه به دلیل اشتیاق حاضران برای شنیدن سخنان ایران و نیز به دلیل همکاری صمیمانه مدیر کل مسلمان یونسکو - آقای امبو - با هیئت ایرانی، علی‌رغم آنکه رئیس جلسه بیش از حد اکثر بیست دقیقه وقت صحبت به نمایندگان کشورها را نمی‌داد نطق چهل و پنج دقیقه‌ای نماینده ایران بدون اشکال قرائت گردید. اعتراض نماینده عراق نیز بلا جواب ماند و او و همراهانش ناچار با سرافکنندگی سمینار را ترک گفتند.

اعضای هیئت ایرانی با انجام مصاحبه‌های رادیو تلویزیونی و مطبوعاتی کوشیدند در حد مقدور دیدگاههای جمهوری اسلامی ایران را در قبال مسائل بین‌المللی به اطلاع مردم مکزیك برسانند. هیئت ایرانی موفق شد با حضور فعال در کمیسیونها، از یک سو دیدگاههای مورد نظر خویش را در قطعنامه‌های پیشنهادی از سوی کشورهای مختلف دخالت دهد و جهت آنها را حتی المقدور تصحیح نماید و از سوی دیگر چند قطعنامه پرمحتوا از سوی خود و یا با همکاری سایر کشورها به مجمع عمومی ارائه دهد. از جمله این قطعنامه‌ها یکی محکوم کردن اسرائیل و آفریقای جنوبی، و دیگری در خصوص بازپس دادن موارث فرهنگی تاراج رفته به صاحبان اصلی آنها، و سومی پیشنهاد اجرای برنامه‌ای به منظور شناخت ماهیت فرهنگهای سلطه‌گر و نیز تحلیل شیوه‌های اعمال سلطه فرهنگی بود.

هیئت ایرانی در حاشیه فعالیتهای خود ملاقاتهایی با مقامات فرهنگی و دانشگاهی مکزیك به عمل آورد و نیز یک مدرسه نمونه فنی حرفه‌ای را مورد بازدید قرار داد و به طور اصولی با مقامات فرهنگی مکزیك بر سر گسترش همکاریهای فرهنگی به توافق رسید.

بود:

- نظام حج در اسلام، نوشته آیه الله جوادی آملی (عضو محترم شورای عالی قضائی)

- حج در سنت، نوشته آقای محمد واعظ زاده خراسانی (دانشگاه مشهد)

- آخرین حج پیامبر (ص)، نوشته آقای کاظم مدیر شانه چی (دانشگاه مشهد)

- حج در قرآن، نوشته آقای دکتر علوی مقدم (دانشگاه مشهد)

- حج در قرآن، نوشته آقای دکتر سید مهدی صانمی (دانشگاه مشهد)

- اسلام در آئینه حج، نوشته آقای دکتر حداد عادل (دانشگاه صنعتی شریف)

- دورالحج فی مسیر التاریخ، نوشته محمد علی آذر شب (دانشگاه تهران)

ظاهراً در حالی که هیئت علمی جمهوری اسلامی ایران آماده سفر به انگلستان بود دفتر منافع انگلستان در تهران از دادن روادید به اعضای هیئت خودداری ورزید.

از میان اعضای هیئت تنها دو تن که برای شرکت در کنفرانس سیاستهای فرهنگی عازم مکزیک شده بودند از طریق سفارت انگلستان در آن کشور روادید ورود بدست آوردند و به نمایندگی از سوی سایر اعضای هیئت در سمینار شرکت جستند.

علی رغم قلت اعضای هیئت ایرانی، همکاری برادران عرب مقیم لندن سبب شد تا کلیه مقالات آماده شده از سوی جمهوری اسلامی ایران در سمینار قرائت گردد. این مقالات در دو کتاب یکی به زبان انگلیسی و دیگری به زبان عربی، که از سوی المعهد الاسلامی به چاپ می رسد، درج خواهد شد.

از نکات قابل ذکر سمینار، دفاع و حمایت اغلب شرکت کنندگان، از انقلاب اسلامی ایران در قبال انتقادات برخی از شرکت کنندگان بود.

سمینار در آخرین روز قطعنامه ای را به تصویب رساند که نظر به اهمیت موضوع قسمتهائی از آن را نقل می کنیم:

- حرمین شریفین میراث مشترك همه مسلمانان است و اداره امور آن می باید به وسیله نمایندگان امت اسلامی انجام پذیرد.

- ضروری است به منظور دفاع از حرمین شریفین در برابر تهدیدات روز افزون رژیم اشغالگر قدس ارتشی متشکل از داوطلبان امت اسلامی در اقطار جهان تشکیل گردد. این ارتش می تواند گام مؤثری در جهت رهائی قدس شریف بردارد و این اقدامی است که از عهده هیچیک از دولتهای اسلامی به تنهایی و یا هیچ حرکت ناسیونالیستی (هر قدر هم که ابعاد گسترده ای داشته باشد) ساخته نیست.

می باید شریایطی فراهم گردد که حرمین شریفین مجدداً مقام خود را

بازیابد.

- می باید شریایطی فراهم گردد که مسافرت حجاج در هر موقع سال به حرمین شریفین بدون کوچکترین اشکال و از آنجمله بدون نیاز به روادید و با کمترین هزینه ممکن صورت پذیرد. از سوی دولت حجاز باید اقدامات عاجلی جهت کاهش هزینه زندگی در مکه و مدینه انجام پذیرد.

- هر نوع تغییر در بافت سنتی شهرهای مکه و مدینه می باید زیر نظر شورای از رهبران امت اسلامی و به مباشرت هنرمندان و معماران و مهندسان مسلمان صورت پذیرد.

- لازمست در اسرع وقت نسبت به اعاده بناهای تاریخی تخریب شده و یادگارها و موارث از بین رفته اقدام مؤثری صورت پذیرد.

به عنوان مراکز فرهنگی گسترده و فعال جهت آموزش معارف اسلامی

بازیابد.

- می باید شریایطی فراهم گردد که مسافرت حجاج در هر موقع سال به حرمین شریفین بدون کوچکترین اشکال و از آنجمله بدون نیاز به روادید و با کمترین هزینه ممکن صورت پذیرد. از سوی دولت حجاز باید اقدامات عاجلی جهت کاهش هزینه زندگی در مکه و مدینه انجام پذیرد.

- هر نوع تغییر در بافت سنتی شهرهای مکه و مدینه می باید زیر نظر شورای از رهبران امت اسلامی و به مباشرت هنرمندان و معماران و مهندسان مسلمان صورت پذیرد.

- لازمست در اسرع وقت نسبت به اعاده بناهای تاریخی تخریب شده و یادگارها و موارث از بین رفته اقدام مؤثری صورت پذیرد.

- لازمست در اسرع وقت نسبت به اعاده بناهای تاریخی تخریب شده و یادگارها و موارث از بین رفته اقدام مؤثری صورت پذیرد.

